

Yttrande

Datum
2013-04-17
Ert datum
2013-03-05

Vårt dnr
034/2013-4.1.1.
Ert dnr
37-5500/12

Sidnr
1(2)

Jordbruksverket
Enheten för foder och hälsa
Kersti Andersson Deharde
551 82 Jönköping

Ansökan om marknadsgodkännande av den genetiskt modifierade rapsen MS8 x RF3 x GT73

Yttrande

Nämnden har inga invändningar mot ett marknadsgodkännande av den aktuella rapsen.

Bakgrund

Företagen Bayer CropScience och Monsanto har lämnat in en ansökan om marknadsgodkännande av den genetiskt modifierade rapsen MS8 x RF3 x GT73. Ansökan omfattar användning av rapsen som livsmedel och foder, samt import och bearbetning. De enskilda linjerna (MS8, RF3 och GT73) samt hybriden MS8 x RF3 har sedan tidigare ett marknadsgodkännande för användning som livsmedel och foder inom EU. Den aktuella rapsen har tagits fram med hjälp av konventionella korsningar mellan dessa linjer.

Hybridsorter är vanligt som utsäde i ett flertal grödor. Utsädet framställs genom att två eller flera inavlade föräldralinjer som sinsemellan är olika korsas med varandra. Fördelarna med hybridsorter är att man får en enhetlig och högavkastande gröda. Korsningar för att få fram hybridutsäde görs i stor skala i fält. Genom att odla en moderlinje som är hansteril (saknar fungerande pollen) intill en faderlinje (som producerar pollen) vet förädlaren att de fröer som produceras är den enhetliga korsningsprodukt som eftersträvas.

Raps är till cirka 70 % självpollinerande. Vid framställning av hybrider krävs därför ett system som kontrollerar självbefruktningen. Till skillnad från majs, där han- och honblommor är fysiskt separerade, produceras pollen och ägg i raps i samma blomma. Det gör att det inte är möjligt, att som när det gäller majs, avlägsna de pollenproducerande blommorna.

MS8 x RF3 är ett system för att förhindra självbefruktning vid produktion av hybridutsäde. MS8 har tillförts en gen (barnase) som gör den hansteril och RF3 innehåller en gen (barstar) som återställer fertiliteten i hybriderna mellan de båda föräldralinjerna. Dessa båda gener uttrycks bara i tapetumcellerna under pollenutvecklingen. Tapetum är ett lager av specialiserade celler som är nödvändigt för pollenets uppbyggnad. När pollenet är moget bryts tapetumcellerna ner.

Den aktuella hybriderna är också toleranta mot herbicider baserade på glyfosat och glufosinatammonium. Båda dessa ämnen är godkända för användning som verksamma beståndsdelar i herbicider inom EU.

Överväganden

De enskilda linjerna (MS8, RF3 och GT73) samt hybriderna MS8 x RF3 har tidigare bedömts som säkra och har ett marknadsgodkännande för användning som livsmedel och foder inom EU. Till skillnad mot länder utanför EU kräver EU-

lagstiftningen ett marknadsgodkännande av korsningsprodukter mellan redan godkända linjer.

Ansökan omfattar inte odling, men en möjlig spridningsväg skulle kunna vara via spillplanter som kan uppkomma vid transport och hantering av frön.

Vildväxande raps (genmodifierad liksom konventionell) återfinns till största delen på av människan påverkad mark i närheten av där rapsfrön hanteras. Det rör sig om till exempel hamnområden, längs vägkanter och järnvägsspår, åkerkanter och vid anläggningar där raps bearbetas. I naturliga, ostörda miljöer har raps däremot svårt att etablera sig. När det gäller överlevnads- och spridningsförmåga torde den modifierade rapsen inte skilja sig från konventionell raps.

När raps importeras till EU sker det via båt och den allra största delen bearbetas vid anläggningar nära importhamnen. En mindre del transporteras vidare, mestadels via båt men också med tåg eller lastbil.

I lagstiftningen ställs krav på övervakning av oförutsedda händelser inklusive övervakning av spillplanter i samband med import. Vad som krävs i det enskilda fallet framgår av kommissionens beslut vid ett eventuellt marknadsgodkännande.

Etisk bedömning

Baserat på det underlag som nämnden tagit del av ser vi ingen anledning att förmoda att de genetiska förändringarna har någon negativ inverkan på användbarheten av rapsen som livsmedel och foder.

Spillplanter uppkommer företrädesvis vid anläggningar där raps bearbetas och längs transportvägarna. Inom EU sker bearbetningen till största delen vid anläggningar nära importhamnen. När det rör sig om import av frön är därför inte sannolikt att spillplanter etablerar sig på jordbruksmark. Detta och det faktum att övervakning av oförutsedda händelser är ett krav enligt lagstiftningen gör att risken för inblandning i konventionellt utsäde över de 0,9 % som lagstiftningen medger torde vara försumbar.

Vidare gör den märknings- och spårbarhetslagstiftning som finns inom EU det möjligt för konsumenten att välja bort livsmedels- och foderprodukter som består av, innehåller eller är framställda från MS8 x RF3 x GT73.

Beslut i detta ärende har efter skriftlig föredragning fattats av ledamöterna Birgitta Eilemar, Pyry Niemi, Ulrika Karlsson, Kew Nordqvist (skiljaktig, se bilaga 1), Lars Tysklind, Staffan Danielsson, Josef Fransson, Marianne Berg (skiljaktig, se bilaga 2), Irene Oskarsson, Nils Uddenberg, Tina D'Hertefeldt (särskilt yttrande, se bilaga 3), Anna Tunlid, Sten Stymne och Gisela Dahlquist samt tjänstgörande ersättaren Per Wallgren. Vid ärendets slutliga handläggning utan att delta i avgörandet deltog även ersättarna Annika Qarlsson, Markus Wiechel, Stellan Welin, Anders Nordgren och Gunnar Johanson samt kanslissekreteraren Birgit Postol.

Birgitta Eilemar

Marie Nyman
Kanslichef

Ledamoten Kew Nordqvist (MP) är skiljaktiga och anför följande:

Rapssorten är herbicidtolerant. Vi vet att växter utvecklar resistens och risken är uppenbar att högre doser då behöver komma till användning, trots dubbel tolerans. Påverkan på grundvattnet kan inte uteslutas, från såväl använt glyfosat och glufsinatammonium, som dess nedbrytningsprodukter.

Interaktionseffekter kan ge oförutsedda effekter/konsekvenser.

I ansökan saknas beskrivning av socioekonomiska konsekvenser, t ex koncentrationen och beroendet av ett eller flera företag.

Som en konsekvens av den uppmärksammade EU-domen ang GMO-pollen i honung, är det viktigt att ansvarsfrågan lyfts och att strikt ansvar åvilar tillverkaren. Den drabbade odlaren ska inte behöva leta reda på vem den ska begära skadestånd av.

Visserligen avser ansökan inte odling av genmodifierad raps, men eftersom grödan kommer att användas, vill vi belysa några konsekvenser även för produktens användning som foder. Eftersom kött från djur som äter GMO-foder inte behöver märkas i Sverige och att konsumenter som genom sin konsumtion inte vill stödja odling av GMO inte kan göra ett sådant val, vill inte vi se odling av sådan gröda.

Man kan inte heller helt bortse från risken av kontaminering av foder till ekologiska bönder.

Risken för spillplantor är liten, men finns där och utgör alltså ett potentiellt hot för okontrollerad spridning.

Dessutom anser vi, att om vi inte vill se en GMO-gröda odlas i Sverige som riskerar öka användningen av kemiska bekämpningsmedel och hotar den biologiska mångfalden, kan vi rimligen inte se en sådan gröda odlas någon annanstans heller.

Ledamoten Marianne Berg (V) är skiljaktig och anför följande:

Vid tidigare beslut, gällande den genetiskt modifierade rapsen GT73 hade vänsterpartiet en avvikande mening.

Vi har i sak inte ändrat vår uppfattning att den miljöpåverkan genmodifierade grödor kan åstadkomma i kretsloppet och i näringskedjan inte tas på tillräckligt stort allvar.

När det gäller genmodifierad raps så används det i livsmedel och i foder. Vi anser att eftersom kött från djur som äter GMO-foder inte behöver märkas i Sverige och att konsumenter som genom sin konsumtion inte vill stödja odling av GMO inte kan göra ett sådant val, vill inte vi se import av sådan gröda.

Särskilt yttrande av ledamoten Tina D'Hertefeldt

Den framtagna rapsen är resistent mot två vanliga herbicider, glyfosat och glufosinatammonium. Framtagandet av dubbelresistent grödor kan dock innebära ett ökat beroende av besprutningsmedel, eventuellt med kraftigare preparat. Det är därför viktigt att även undersöka alternativa sätt att skjuta upp resistensutvecklingen av åkerogräs